

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Михайлюк Роксолана Володимирівна

УДК 336.71

**МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ КОМЕРЦІЙНИХ
БАНКІВ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Тернопільському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Дзюблюк Олександр Валерійович,
Тернопільський національний
економічний університет,
завідувач кафедри банківської справи

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Вовчак Ольга Дмитрівна,
Університет банківської справи
Національного банку України, м. Київ,
завідувач кафедри банківської справи

кандидат економічних наук, доцент
Довгань Жанна Миколаївна,
Тернопільський національний
економічний університет,
доцент кафедри банківського
менеджменту та обліку

Захист відбудеться 4 грудня 2008 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03 Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46020, м. Тернопіль, вул. Львівська 11, корпус 11, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46020, м. Тернопіль, майдан Перемоги, 3.

Автореферат розісланий 3 листопада 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

М. П. Шаварина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Передумовою повноцінного функціонування ринкової системи господарювання є наявність ефективно діючої та цілісної інфраструктури. Важливе місце серед усієї сукупності складових елементів останньої належить кредитним та фінансовим інституціям, зокрема банкам, фондовим і валютним біржам, страховим, інвестиційним компаніям, кредитним спілкам. Усі вони – активні учасники грошового обігу, належна організація грошових потоків якого забезпечує безперервність процесу суспільного відтворення.

Проте ключовою ланкою з перерахованих фінансових інституцій є банки. Саме їм належить пріоритетна роль у мобілізації тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання, в спрямуванні необхідних обсягів грошових капіталів у найприбутковіші галузі економіки, що в кінцевому результаті приводить до підвищення матеріального добробуту населення країни. Так, загальний стан економіки країни свідчить про активність діяльності банків. Проте не варто забувати й те, що належний стан банків підтверджує економічний розвиток суспільства у цілому.

В умовах економічної глобалізації, коли у тій чи іншій частині світу час від часу спалахують валютні, банківські та фінансові кризи, загострюється питання щодо забезпечення у кожній країні стабільного економічного розвитку, який значною мірою залежить від надійності банківського сектору. Визначальними факторами при формуванні довіри з боку вкладників, партнерів, інвесторів до банків є фінансова стійкість та стабільний розвиток останніх. Зокрема, і фінансова стійкість, і стабільний розвиток мають бути не лише короточасними досягненнями банків, а їх стратегічними завданнями, від чого, в свою чергу, залежатиме динамічність ринкових перетворень та підвищення соціальних стандартів.

Проблема забезпечення та зміцнення фінансової стійкості банків – не породжена сьогоднішнім, вона має корені й у минулому, складна та до кінця не розв'язана. Вона є у розвинутих країнах ринкового типу, набула загальнонаціонального значення і для України, що значною мірою зумовлено специфікою розвитку вітчизняних банків. Зокрема, порівняно короткий період їх діяльності, необхідність працювати в умовах підвищеного ризику, що пов'язано з економічною та політичною нестабільністю у країні, а також порівняно з банками провідних ринкових країн незначні обсяги власного капіталу. Саме тому ефективне управління і забезпечення власної фінансової стійкості має бути обов'язком та основним стратегічним завданням кожного комерційного банку.

Дослідженням даної проблематики займалися як зарубіжні, так і російські та вітчизняні науковці. Зокрема аналізу, оцінці та шляхам забезпечення фінансової стійкості банків значну увагу приділили такі зарубіжні науковці як Е. Дж. Долан, Р. Дж. Кемпбелл, Р. Л. Міллер, П. С. Роуз, Дж. Ф. Сінкі, Дж. К. Ван Хорн. Ними обґрунтовано місце фінансової стійкості у фінансовому менеджменті, її показники та критерії. Також значні напрацювання російських науковців: Л. П. Белих, М. З. Бора, В. В. Іванова, С. І. Кумок, Ю. С. Масленченкова, Г. С. Панової, Л. С.

Сахарової, О. Б. Ширінської, Г. Г. Фетисова, якими визначено основні фактори, методи оцінки й аналізу фінансової стійкості.

Даним аспектам приділили увагу й такі вітчизняні науковці як О. Д. Вовчак, О. В. Дзюблюк, Ж. М. Довгань, О. Д. Заруба, А. М. Мороз, М. І. Савлук – при розгляді загальних питань фінансового аналізу діяльності банків та менеджменту; В. В. Вітлінський, В. П. Пантелєєв та С. П. Халява, Н. М. Шелудько – при дослідженні теоретичних аспектів та проблем регулювання фінансової стійкості банків; Л. А. Ключко, С. А. Святко, Є. В. Склеповий, Л. Ю. Петриченко, Р. І. Шіллер – при визначенні складових стійкості, розгляді питань аналізу та оцінки фінансової стійкості банку; В. М. Кочетков – при обґрунтуванні методологічних та організаційних засад управління фінансовою стійкістю банків.

Варто зазначити, що досі нема єдиного загальноприйнятого тлумачення поняття “фінансова стійкість” комерційного банку та чіткого, цілісного механізму управління останньою. Зазначене обумовлює необхідність ґрунтовного дослідження як у теоретичному, так і в практичному плані базових аспектів управління фінансовою стійкістю комерційних банків.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрямок дослідження – складова науково-дослідних робіт кафедри банківської справи Тернопільського національного економічного університету, зокрема держбюджетної науково-дослідної роботи на тему “Розвиток банківської системи України як основа реалізації стратегії економічного зростання” (державний реєстраційний номер 0108U002110), а також комплексної програми “Банківська система України: становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів” (державний реєстраційний номер 0106U011824), підрозділ “Оптимізація управління фінансовою стійкістю та перспективи посилення конкурентних позицій комерційних банків на ринку”. У межах даної теми автором розроблено базові аспекти управління фінансовою стійкістю комерційних банків.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретичних засад фінансової стійкості комерційних банків та розроблення основ механізму управління фінансовою стійкістю як форми її практичного забезпечення в сучасних умовах. Відповідно до цієї мети визначено сукупність основних завдань, спрямованих на її досягнення:

- обґрунтувати економічну роль та зміст діяльності комерційних банків в умовах ринкової трансформації;
- з'ясувати сутність фінансової стійкості комерційного банку;
- визначити методичні основи механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків;
- визначити базові характеристики фінансової стійкості комерційного банку;
- проаналізувати методи оцінки фінансової стійкості комерційних банків у зарубіжній та вітчизняній банківській практиці;
- сформулювати стратегію управління ліквідністю та прибутковістю банку;
- визначити основні методи управління фінансовою стійкістю банків;
- дослідити взаємозв'язок між банківськими ризиками та фінансовою стійкістю, а також сформулювати комплексну систему управління банківськими ризиками;

- сформувати та обґрунтувати практичні рекомендації щодо вдосконалення процесу державного регулювання і банківського нагляду.

Об'єктом дослідження є функціонування комерційних банків в умовах ринкової трансформації економічних відносин.

Предмет дослідження – механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків у системі заходів щодо забезпечення їх ефективної діяльності.

Методи дослідження. У процесі дослідження використані: 1) метод аналізу та синтезу при визначенні функцій банку й оцінки економічної ролі комерційних банків у системі кредитних відносин, а також при дослідженні систем і методів оцінки фінансової стійкості комерційних банків; 2) метод індукції та дедукції при з'ясуванні сутності фінансової стійкості комерційного банку; 3) методи концептуально-логічного аналізу при формуванні основних засад механізму управління фінансовою стійкістю комерційного банку; 4) коефіцієнтний та інтегральний аналіз при дослідженні фінансового стану банків.

Інформаційну базу дослідження становлять методичні, інструктивні матеріали і нормативно-правові акти Національного банку України, наукові праці зарубіжних та українських економістів, енциклопедичні й довідкові видання, а також статистичні матеріали та публікації вітчизняних інформаційно-аналітичних періодичних видань із досліджуваної проблеми.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних засад управління фінансовою стійкістю банку та основних шляхів її зміцнення у ринкових умовах господарювання. Окреслена мета й виконання наведених вище завдань дали змогу отримати результати, наукова новизна яких полягає у наступному:

вперше:

- запропоновано нове формулювання поняття “загальноекономічна стійкість” комерційного банку, під якою слід розуміти системну якісну характеристику стану комерційного банку, що обумовлений дотриманням збалансованості, взаємозв'язку і взаємоузгодженості складових елементів: фінансових (власного капіталу, активів та зобов'язань, ліквідності, платоспроможності, прибутковості, ризиків) й організаційних компонентів (організаційна структура, кадровий потенціал, інформаційні технології та рівень контролю і банківської безпеки), і відображає здатність витримувати непередбачені втрати й забезпечує досягнення тактичних і стратегічних цілей та високі соціально-економічні результати функціонування;

- визначено поняття “механізм управління фінансовою стійкістю” комерційних банків – як сукупність методів та інструментів управління, що суб'єкти управління застосовують і спрямовують на забезпечення фінансової стійкості комерційних банків. На відміну від існуючих підходів, виділення даного механізму дає змогу системно охопити комплекс заходів, спрямованих на ефективне виконання банками своїх базових функцій в економіці;

удосконалено:

- підходи до визначення дефініцій “стійкість”, “надійність” і “стабільний розвиток”, які є ознаками, що характеризують стан та діяльність комерційного банку. Зокрема, поняття “надійність” характеризує комерційний банк як грошово-

кредитний інститут, здатний ефективно реалізовувати доручені йому функції, виконувати свою економічну роль та всі зобов'язання перед акціонерами і клієнтами. “Стійкість” є фундаментальною характеристикою внутрішнього стану комерційного банку, який відзначається здатністю витримувати максимальний рівень непередбачуваних втрат і зберігати стан ефективного функціонування. Поняття “стабільний розвиток” характеризує спроможність комерційного банку з плином часу і з певною швидкістю забезпечити зменшення даних втрат, а також динамічний, поступальний рух банку в межах визначеної стратегії в умовах конкурентного ринку;

- визначення поняття “фінансова стійкість” комерційного банку, зокрема як якісної характеристики його фінансового стану, який відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, і котрий здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування. На відміну від існуючих підходів, що розглядають дану дефініцію як сукупність певних фінансових показників, динамічну характеристику банку щодо повноцінного виконання функцій, як поняття, тотожне з ліквідністю та прибутковістю, визначення, запропоноване у дисертації, акцентує увагу на сукупності характеристик стійкого фінансового стану;

- класифікацію характеристик фінансової стійкості комерційного банку, до яких у роботі віднесено: рівень капіталізації, якість активів, якість зобов'язань, рівень платоспроможності та ліквідності, рівень прибутковості, якість управління капіталом, активами, зобов'язаннями, платоспроможністю, ліквідністю та прибутковістю, рівень чутливості банку до ризиків та якість управління ними. На відміну від підходів, що зосереджують увагу на кількісному вираженні фінансової стійкості у вигляді відповідних фінансових показників, запропонована класифікація дає змогу якісно оцінити діяльність банку з позицій усіх напрямків формування його активів і пасивів;

- формування стратегії управління ліквідністю та прибутковістю банку, яка має бути представлена у вигляді окремого документа, котрий чітко визначав би основи банківського менеджменту щодо забезпечення належного рівня ліквідності та прибутковості. Дану стратегію пропонується розглядати як процес реалізації певної послідовності заходів, а також завчасно підготовлених варіантів рішень на випадок суттєвих зовнішніх чи внутрішніх змін, які б у кінцевому підсумку забезпечували належний рівень ліквідності та отримання максимального прибутку;

одержали подальший розвиток:

- визначення змісту діяльності комерційного банку, з точки зору його функціонування як високоризикового грошово-кредитного інституту, зважаючи на незначну частку власних коштів, орієнтацію на комерційні потреби, значні обсяги та високий ступінь ризику кредитних вкладень, а також інвестування коштів у різні сектори економіки, що передбачає наявність тісного взаємозв'язку зі широким колом контрагентів. На відміну від існуючих підходів до розуміння змісту діяльності комерційного банку, вона розглянута в контексті його ризиковості та

суспільно-економічної відповідальності, що зумовлює необхідність останнього забезпечити власну фінансову стійкість;

- трактування змісту “організаційна стійкість” комерційного банку, під якою слід розуміти якісну характеристику організаційних аспектів його діяльності, котрим притаманна здатність збереження структури та функціональних особливостей, незважаючи на випадкові чи передбачені трансформації. На відміну від існуючих підходів, які під організаційною стійкістю розуміють переважно адекватність структури банку обраній стратегії, у дисертації наголошено на тому, що організаційними аспектами є не лише організаційна структура банку, а й організація міцних і надійних зв’язків із іншими суб’єктами ринкової інфраструктури, організація високоякісного менеджменту, компетентність та досвід адміністрації, професійність кадрового потенціалу, організація систем контролю;

- обґрунтування комплексу фінансових показників щодо оцінки фінансової стійкості комерційних банків. У даному контексті групу показників, що характеризують якість зобов’язань банку, доповнено коефіцієнтами збереженості та стабільності клієнтської бази.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що розроблені у дисертації рекомендації можуть бути використані як основа системи оптимальних фінансових рішень, із одного боку – на рівні комерційного банку, а з іншого – на рівні органів державного регулювання з метою визначення рівня фінансової стійкості банківської системи та її забезпечення.

Зокрема, сукупність пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю комерційних банків в Україні охоплює наступні положення: 1) пропозиції щодо розширення комплексу фінансових показників для оцінки фінансової стійкості банків, а саме введення до даного комплексу коефіцієнта збереженості й коефіцієнта стабільності клієнтської бази; 2) рекомендації щодо вдосконалення процесу управління банківськими ризиками, який має передбачати наступні етапи: а) ідентифікацію ризиків, яким піддається банк, класифікацію і ранжування ризиків; б) аналіз та оцінку ризиків, зокрема рівня окремих ризиків й інтегральну оцінку сукупності ризиків; в) вимірювання та розроблення заходів щодо мінімізації ризиків; г) моніторинг та реалізація системи заходів для управління існуючими ризиками; д) контроль та коригування впливу інструментів ризик-менеджменту; 3) пропозиції щодо вдосконалення системи державного регулювання і банківського нагляду, що спрямовані на підвищення надійності та фінансової стійкості вітчизняних банків, зокрема шляхом внесення відповідних змін у законодавчу базу, нормативні акти НБУ, зміни у порядку фінансового моніторингу комерційних банків із боку органів нагляду.

Обґрунтовані в дисертації наукові результати і практичні рекомендації прийняті до впровадження у Київській регіональній філії ВАТ КБ “Хрещатик” (довідка № 02-06/3328 від 04. 09. 2007 р.), філії “Тернопільська дирекція” АТ “Індекс-Банк” (довідка № 11-1332 від 29. 10. 2007 р.), Тернопільській філії АКБ “ТАС-Комерцбанк” (довідка № 01-08/1216 від 29. 10. 2007 р.). Науково-методичні розробки, запропоновані у дисертації, впроваджені у навчальний процес

Тернопільського національного економічного університету при викладанні навчальних дисциплін “Банківські операції”, “Управління фінансовою стійкістю банків”, “Центральний банк і грошово-кредитна політика” (довідка № 126-06/1587 від 05. 11. 2007 р.).

Особистий внесок здобувача. Сформульовані у роботі наукові результати, що винесені на захист, висновки, рекомендації та пропозиції одержані автором самостійно, і є його науковим доробком.

Апробація результатів дисертації. Окремі положення та результати дослідження обговорені на наукових семінарах кафедри банківської справи Тернопільського національного економічного університету, а також пройшли апробацію й отримали позитивну оцінку на вітчизняних та міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема:

- Міжнародній науково-практичній конференції “Стан і проблеми трансформації фінансів та економіки регіонів у перехідний період” (м. Хмельницький, 12. 05. 2005 р.);

- III Міжнародній науково-практичній конференції “Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (м. Тернопіль, 23. 02. 2006 р.);

- III науково-практичній конференції “Соціально-економічний розвиток в умовах глобалізації світової економіки” (м. Луцьк, 26. 04. 2006 р.);

- IV Міжнародній науково-практичній конференції “Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (м. Тернопіль, 22. 02. 2007 р.);

- Всеукраїнській науково-практичній конференції до 30-и річчя факультету банківського бізнесу ТНЕУ “Становлення і розвиток банківської системи України в умовах ринкових перетворень в економіці” (м. Тернопіль, 21. 05. 2008 р.).

Публікації. Основні положення і найважливіші результати дисертаційного дослідження викладено у 16 наукових публікаціях. Із них 11 публікацій – у наукових фахових виданнях (5,5 д. а.), 5 – в інших виданнях (0,7 д. а.). Загальний обсяг публікацій здобувача становить 6,2 д. а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 192 сторінки, що охоплюють 10 таблиць на 10 сторінках, 15 рисунків на 15 сторінках, 24 додатки на 60 сторінках. Список використаних джерел має 250 позицій на 23 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділ 1 “Фінансова стійкість банків як необхідна умова їх стабільного розвитку в умовах ринкової економіки” присвячено висвітленню особливостей та змісту банківської діяльності, дослідженню понять “стійкість”, “надійність”, “стабільний розвиток”, “загальноекономічна стійкість”, “фінансова стійкість”, “організаційна стійкість”, а також основних засад функціонування механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків.

На основі вивчення підходів до розуміння змісту банківської діяльності встановлено, що він визначається особливостями комерційного банку, предметом і метою банківської діяльності. Визначено особливості комерційного банку, а саме: 1) на відміну від інших фінансових інституцій, банк – юридична особа, яка виконує депозитні, кредитні та розрахункові операції сукупно, водночас, вони – для нього визначальні; 2) пріоритетність кредитних операцій зумовлює значні кредитні ризики для банків; 3) зважаючи на вагу депозитних операцій, переважною більшістю коштів банку є залучені й запозичені, що, з одного боку, свідчить про незначну частку власних коштів у пасивах, а з іншого – зумовлює суспільну відповідальність останнього за ефективне управління акумульованими грошовими ресурсами; 4) реалізація банками функції грошово-кредитного посередництва передбачає тісний зв'язок зі широким колом суб'єктів господарювання, інвестування коштів у різні сектори економіки й трансформацію значних ризиків; 5) використання терміну “інститут” при визначенні сутності банку певною мірою наголошує на його суспільній відповідальності й необхідності отримання не лише комерційного зиску. Предметом банківської діяльності є грошові кошти, а також похідні від них фінансові інструменти, що надає банківській діяльності специфічності, в основі якої – суть та функції грошей. Основною метою банківської діяльності є отримання прибутку, що спонукає банки до вдосконалення традиційних і впровадження нових банківських операцій і технологій. Це, в свою чергу, створює відповідні можливості для підвищення рентабельності банківської діяльності та водночас – до збільшення її ризиковості. У результаті дослідження зроблено висновок про високоризиковий характер банківської діяльності.

У дисертації підкреслено, що кожний дев'ятий вітчизняний комерційний банк перебуває на стадії ліквідації у зв'язку з порушенням банківського законодавства та з інших вагомих причин, зокрема економічних. Випадки банкрутства банків, що зазвичай зумовлені кризою фінансового стану, є кінцевим результатом порушення фінансової стійкості.

Дослідження підтвердило, що в економічній літературі нема єдиної думки суті понять “стійкість”, “надійність”, “стабільний розвиток”, “фінансова стійкість”, “організаційна стійкість”. Зокрема підкреслено, що стійкість є фундаментальною, внутрішньою характеристикою, завдяки якій забезпечують життєспроможність, стабільний розвиток банку в межах заданої траєкторії та відповідно до обраної стратегії в умовах конкурентного ринку, незважаючи на силу впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. Надійність є ширшим поняттям і поєднує поняття “стійкість” та “стабільний розвиток”.

Обґрунтовано напрямки до визначення сутності фінансової стійкості та запропоновано розглядати її як складову загальноекономічної стійкості банку. Поряд із фінансовою стійкістю, як іншу складову загальноекономічної стійкості, визначено організаційну стійкість (рис. 1.).

Фінансова стійкість забезпечує спроможність комерційного банку ефективно працювати, досягаючи мети, динамічно розвиватися, протидіючи різноманітним ризикам у процесі діяльності на ринку фінансових послуг. Організаційна стійкість комерційного банку передбачає: 1) відповідність організаційної структури:

функціональному призначенню банку; асортименту банківських продуктів та послуг; 2) належну організацію міцних і надійних зв'язків із іншими суб'єктами ринкової інфраструктури, зокрема взаємини з державою, міжбанківські відносини, взаємозв'язки з клієнтами, дебіторами та кредиторами; 3) організацію високоякісного менеджменту, компетентність та досвід адміністрації, професійність кадрового потенціалу.

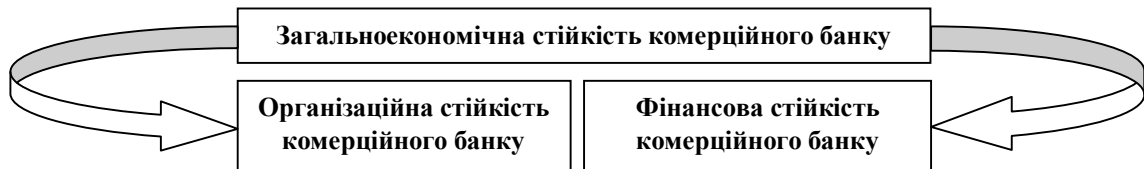

Рис. 1. Структура загальноєкономічної стійкості комерційного банку.

Сформульовано власний підхід до визначення механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків. Даний механізм є цілісною системою взаємопов'язаних елементів, що відображають відповідні заходи банківського менеджменту з управління фінансовою стійкістю банків. У роботі наголошено, що з метою чіткого розподілу методів управління та функціональних обов'язків суб'єктів управління фінансовою стійкістю у механізмі необхідно виділити відповідні блоки й елементи. Кожний блок даного механізму складається з певних елементів, які, в свою чергу, йому підпорядковані та визначають зміст того чи іншого блоку. Зокрема, складовими блоками механізму є наступні: 1) суб'єкти управління фінансовою стійкістю комерційних банків; 2) об'єкт управління; 3) процес управління фінансовою стійкістю банків, який охоплює наступні елементи: а) методи управління (планування, аналіз, оцінка, регулювання та контроль); б) інструменти управління (рис. 2).

Важлива умова ефективного функціонування механізму управління фінансовою стійкістю банків – дотримання з боку банків комплексу принципів: 1) єдності дій і засобів досягнення мети суб'єктами управління даного механізму; 2) комплексності процесу управління фінансовою стійкістю; 3) єдності тактики й стратегії у процесі управління фінансовою стійкістю з метою забезпечення його безперервності; 4) взаємозв'язку і взаємообумовленості елементів механізму, який полягає у тому, що функціонування окремого елемента зумовлює особливості дії іншого, а взаємний вплив та цілеспрямованість усієї сукупності елементів забезпечує результативність процесу управління фінансовою стійкістю; 5) гнучкості механізму та процесу управління фінансовою стійкістю банку, що дає змогу адаптуватися до можливих змін на фінансовому ринку.

У роботі значну увагу приділено характеристикам фінансової стійкості банку, а саме: рівневі капіталізації; якості активів; якості зобов'язань; рівневі платоспроможності та ліквідності; рівневі прибутковості; якості управління капіталом, активами, зобов'язаннями, платоспроможністю, ліквідністю та прибутковістю; рівневі чутливості банку до ризиків та якості управління ними. Підкреслено також, що фінансова стійкість перебуває під впливом зовнішніх факторів, які класифіковано у відповідні блоки (економіка, законодавча база, політичні тенденції, соціальні тенденції), а також внутрішніх, котрі, в свою чергу, поділяють на організаційні та технологічні фактори.

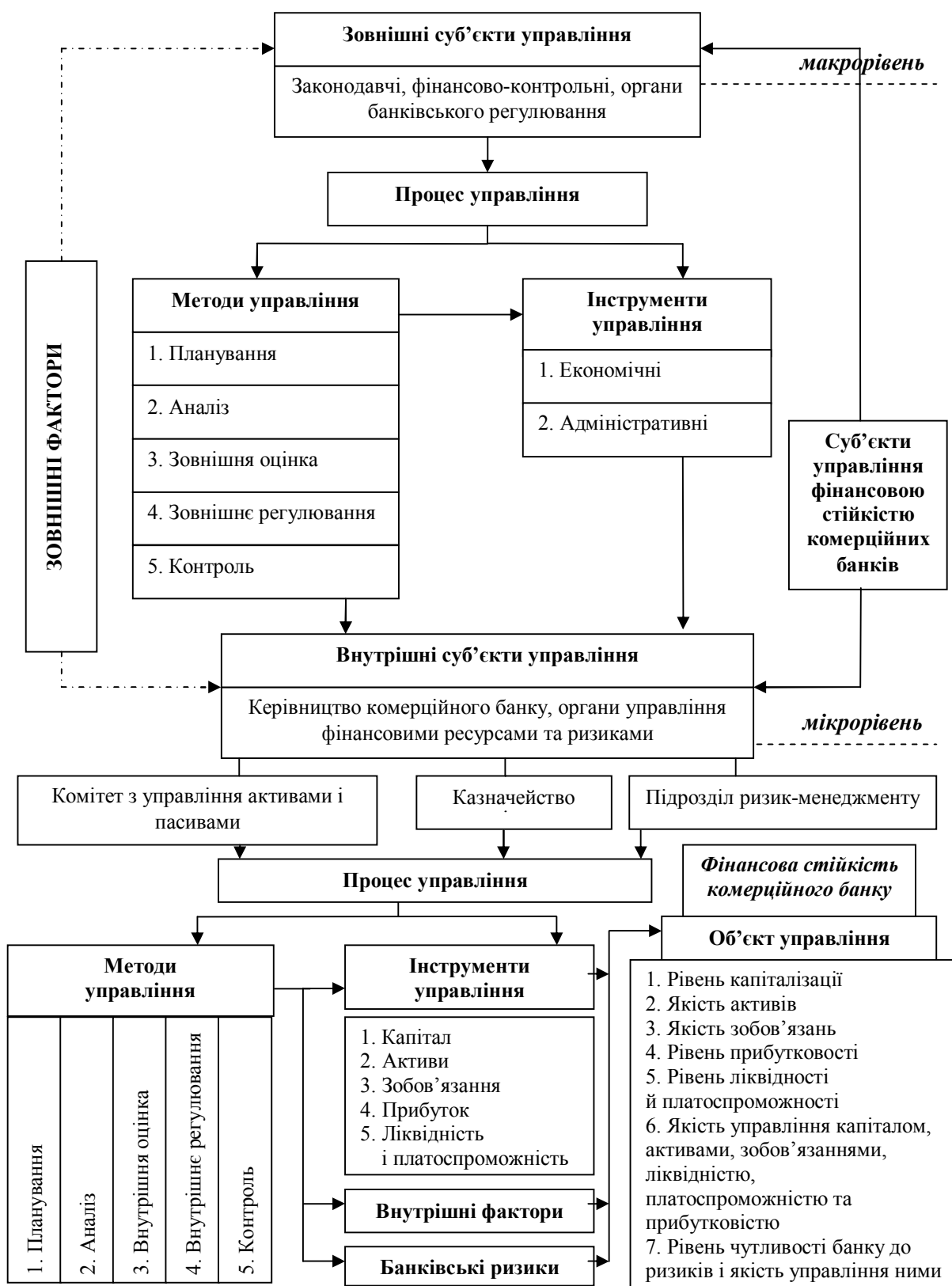

Рис. 2. Механізм управління фінансовою стійкістю комерційного банку.

Розділ 2 “Практичні засади забезпечення фінансової стійкості банків”

присвячений аналізу систем оцінки фінансової стійкості банків у зарубіжній та вітчизняній банківській практиці, розробленню стратегії управління ліквідністю та прибутковістю комерційного банку, а також дослідженню дієвості грошово-кредитної політики НБУ в контексті впливу на ефективність функціонування економіки у

цілому та фінансову стійкість банківської системи зокрема.

У роботі підкреслено, що методи оцінки фінансової стійкості є складовими елементами моніторингу фінансового стану банків. Сучасні підходи до організації моніторингу фінансового стану банків у роботі класифіковано наступним чином: 1) коефіцієнтний аналіз й аналіз однорідних груп (Німеччина, США); 2) рейтингові системи оцінки, що передбачають ранжування банків (США, Італія, Франція, Росія, Україна, Польща); 3) комплексні оцінки банківського ризику (Великобританія, Нідерланди); 4) статистичні моделі (системи “попереднього реагування”) (США); 5) макропруденційний аналіз (країни – члени МВФ).

У результаті дослідження встановлено, що країни в особі органів нагляду приділяють значну увагу проблемі вдосконалення методів оцінки та моніторингу фінансової стійкості банків. Як підкреслено у цьому розділі, розглянуті системи оцінки мають ряд відмінностей у різних країнах, що пов'язано з історичними, структурними особливостями розвитку банківських систем, зокрема в одних країнах пріоритетного значення надають інспекційним перевіркам (США), а в інших – дистанційним (Франція та Італія). Практично всі системи оцінки є своєрідними модифікаціями рейтингових систем оцінки банків. Кожна система має чіткий інструментарій, критерії, рекомендації щодо оцінювання фінансової стійкості, що забезпечує можливість формування повних та достовірних висновків про стан кожного елементу системи.

Доведено, що у вітчизняній банківській практиці єдиного підходу до визначення рівня фінансової стійкості комерційних банків не вироблено. Основними індикаторами її визначення слугують економічні нормативи, які встановили органи банківського нагляду, а також застосування системи CAMELS.

Для досягнення об'єктивної оцінки фінансової стійкості банків у вітчизняній банківській практиці запропоновано поєднувати два напрямки оцінки: 1) на макроекономічному рівні – зовнішня оцінка фінансової стійкості банківського сектору Національним банком України на основі розробленої цілісної системи оцінки та контролю за дотриманням встановлених економічних нормативів; 2) на рівні окремого банку – самооцінка на основі застосування внутрішньої системи оцінки фінансової стійкості, що містила б комплекс таких показників, які сповна відображали б усі аспекти та специфіку діяльності банку.

У роботі проаналізовано та оцінено фінансову стійкість банків за допомогою коефіцієнтного методу та методу рейтингування. Встановлено, що актуальними для банків залишаються наступні проблеми: 1) низький рівень капіталізації, особливо “найбільших” банків; 2) низька якість активів, що пов'язано з нагромадженням сукупного кредитного ризику; 3) дисбаланс у термінах та структурі активів і пасивів, що призводить до зниження рівня банківської ліквідності (в групі “найбільших” банків – найнижчі значення показника короткотермінової ліквідності, що свідчить про наявність ризику незбалансованої ліквідності). У результаті оцінювання встановлено, що “великі” банки розвиваються стабільніше і характерні вищим рівнем фінансової стійкості. “Найбільші” мають найвищий рівень прибутковості, проте наражаються на значні кредитні ризики. Присвоєні комерційним банкам рейтингові значення

підтверджують результати, отримані з використанням коефіцієнтного методу.

Важливим напрямком у забезпеченні фінансової стійкості банків є необхідність здійснювати ефективне управління ліквідністю та прибутковістю. При цьому необхідно застосовувати системний підхід і забезпечити комплексне управління ліквідністю та прибутковістю, зважаючи на тісний взаємозв'язок між ними. У роботі запропоновано власний підхід до формування стратегії управління ліквідністю та прибутковістю банку. Дана стратегія містить загальні положення управління ліквідністю й прибутковістю і комплекс послідовних та практичних дій банківського менеджменту, котрі сукупно передбачають ефективне управління ліквідністю та прибутковістю банку.

Стратегічне завдання, яке мають вирішувати банки в процесі управління ліквідністю, – це необхідність уникати як дефіциту, так і надлишку ліквідних коштів. Дефіцит призводить до виникнення ризику втрати ліквідності банку, а надлишок ліквідних коштів є наслідком нераціонального розміщення коштів і прямим чинником втрати банком майбутнього прибутку. Саме тому, з метою уникнення чи хоча б мінімізації ризику незбалансованої ліквідності, кожний банк зобов'язаний підтримувати оптимальне співвідношення між рівнем ліквідності та прибутковості, сукупність основних прийомів, методів і заходів, спрямованих на досягнення якого, – мають бути чітко сформульовані у даній стратегії.

Управління прибутковістю передбачає забезпечення максимального прибутку та ринкової вартості банку, при одночасному дотриманні достатнього рівня ліквідності. Для досягнення цього завдання банк має систематично та жорстко контролювати вартість залучених ресурсів, розміщувати ресурси за ставками, що відшкодували б їх вартість та достатню для утримання і розвитку банку відсоткову маржу, а також дотримуватися розроблених із власної ініціативи системи лімітів, що обмежують рівень прийнятих ризиків.

У роботі наголошено на тому, що забезпечення стабільного розвитку й фінансової стійкості банківського сектору країни значною мірою обумовлене ефективністю та цілеспрямованістю здійснення НБУ грошово-кредитної політики, а також послідовністю і доцільністю застосування тих чи інших інструментів грошово-кредитного регулювання. Зокрема встановлено, що вплив мінімальних обов'язкових резервів на базові характеристики фінансової стійкості банків під час їх зниження сприяє підвищенню ліквідності банків, збільшенню частки працюючих активів, що позитивно відображається на якості активів та рівні прибутковості. Крім цього, зниження норм обов'язкового резервування за строковими депозитами позитивно відображається на збільшенні частки стабільних банківських зобов'язань і, відповідно, приводить до підвищення якості пасивів банку. Під час підвищення ставок обов'язкового резервування знижується рівень сукупної банківської ліквідності, зростає попит на ресурси центробанку, що призводить до підвищення витрат банків. Також збільшується частка високоліквідних активів, яку зберігають у центробанку, зменшується частка працюючих активів, що призводить до зменшення банківської прибутковості.

Вплив облікової ставки на базові характеристики фінансової стійкості банків полягає у тому, що її збільшення обмежує ресурсні можливості банків,

зменшує обсяги активних операцій банку та негативно позначається на отриманні прибутку. Зменшення облікової ставки приводить до зростання обсягу активних операцій, підвищення рівня прибутковості. У таких умовах, окрім цього, виникає необхідність підтримувати здатність комерційних банків до виконання своїх зобов'язань за пасивом, зокрема, забезпечуючи достатній обсяг власного капіталу, що в кінцевому підсумку позитивно впливає на їх фінансову стійкість.

Ефективне функціонування механізму рефінансування позитивно відображається на ліквідності банків та фінансовій стійкості в цілому. Надана з боку Національного банку України можливість комерційним банкам отримувати кредити рефінансування під заставу майнових прав на кошти банківського вкладу, розміщеного в НБУ, забезпечила впровадження механізму трансформації частини короткотермінових ресурсів банків у довготермінові для сприяння зменшенню розривів між термінами та обсягами за коштами залученими і розміщеними в економіку, що позитивно впливає на підвищення якості банківських активів і зобов'язань та фінансову стійкість загалом.

Розділ 3 “Основні напрямки оптимізації механізму управління фінансовою стійкістю банків” містить дослідження можливостей удосконалення управління фінансовою стійкістю банків, особливостей управління тими банківськими ризиками, котрі найбільше впливають на фінансову стійкість банків, а також оптимізації державного регулювання і нагляду в механізмі управління фінансовою стійкістю комерційних банків.

У роботі доведено, що банкам слід застосовувати найпрогресивніші методи, які спрямовані на підвищення рівня капіталізації, поліпшення якості активів та фінансового менеджменту банку, оптимізацію управління активами і зобов'язаннями. З метою підвищення рівня капіталізації необхідно здійснити ряд заходів органам державної влади, і самим комерційним банкам. Зокрема, потрібно внести корективи у законодавство щодо зміни критеріїв субординованого боргу відповідно до міжнародної практики, а саме запропоновано передбачити в Інструкції “Про порядок регулювання діяльності банків в Україні” ширший перелік гібридних інструментів для залучення капіталу.

Комерційним банкам доцільно підвищувати рівень капіталізації шляхом: 1) стабільного генерування чистого прибутку, що передбачає ефективне управління з боку банку спредом, контроль за витратами, підвищення операційної ефективності, залучення коштів за найоптимальніших умов; 2) залучення коштів на умовах субординованого боргу; 3) розроблення планів реінвестування дивідендів; 4) створення програми щодо купівлі акцій службовцями банку. Встановлено, що банкам необхідно поступово адаптуватися до нових вимог Базельського комітету, в даному контексті оптимізація процесу управління власним капіталом передбачає: 1) постійне нарощення капітальної бази, зважаючи на обсяги активних операцій та прийняті ризики; 2) активне проведення рекапіталізації прибутку; 3) розроблення внутрішньої методики щодо розрахунку мінімального обсягу регулятивного капіталу з урахуванням ризикового профілю.

Для оптимізації управління активами та зобов'язаннями, підвищення їх якості пріоритетного значення набуває мінімізація відсоткового ризику шляхом

застосування банками найбільш перспективних методів: аналізу дюрацій; методу сек'юритизації; періодичного бек-тестування прогнозних даних щодо величини відсоткового ризику; стрес-тестування для оцінки величини максимальних втрат від зміни процентних ставок за певний період. Зокрема, для розширення можливостей сек'юритизації активів, створення механізму нагляду за здійсненням даних угод, слід внести певні зміни у законодавство: 1) розширити перелік видів фінансових активів; 2) зменшити правові ризики, пов'язані з продажем; 3) урегулювати діяльність емітента цінних паперів під час сек'юритизації.

Із метою підвищення якості активів банкам необхідно забезпечити формування відповідного організаційного підрозділу, який координував би роботу з проблемними активами. Підрозділ управління проблемними активами повинен: брати участь у плануванні й реалізації ефективної кредитної та інвестиційної політики; розробити стратегію, визначити принципи та методи діяльності банку щодо роботи з проблемними активами; забезпечувати розроблення та реалізацію відповідних схем протермінованої заборгованості; вивчати та впроваджувати новітні методи щодо уникнення чи мінімізації ризику виникнення проблемних активів.

Для досягнення фінансової стійкості комерційні банки мають забезпечити ефективне функціонування таких організаційних підрозділів, як Комітет управління активами та пасивами (КУАП), казначейство і підрозділ ризик-менеджменту. Зокрема, КУАП має об'єктивно визначати потреби банку в ліквідних коштах, оцінювати величину та достатність капіталу, прогнозувати й аналізувати коливання відсоткових ставок. Казначейство банку має бути реалізатором прийнятих управлінських рішень КУАП. Оптимізація роботи КУАП та казначейства банку має на меті передбачати вдосконалення організаційних аспектів для забезпечення максимальної чіткості повноважень даних підрозділів та методів щодо високоякісного управління ліквідністю, прибутковістю, активами й пасивами банку. Підрозділ ризик-менеджменту належним чином має визначати рівень і межі допустимого ризику, а також обов'язково виконувати наступні функції: 1) визначати політику управління ризиком; 2) забезпечити управління ризиком на стратегічному та операційному рівнях; 3) нагромаджувати історичні дані для порівняльного аналізу; 4) ідентифікувати порушення лімітів ризику.

У цьому розділі доведено, що ефективність роботи ризик-менеджменту позначається на фінансовій стійкості комерційного банку. Зокрема, здатність банку регулювати ризики, нейтралізувати їх негативний вплив позитивно відображається на базових характеристиках фінансової стійкості, в протилежному випадку виникають передумови дестабілізації фінансового стану банку.

У роботі встановлено, що серед ризиків, які впливають на основні характеристики фінансової стійкості банків, є кредитний, операційний, відсотковий, валютний, ринковий та ризик ліквідності. Проте в сучасних умовах найбільш вагомим ризиком для вітчизняних банків є кредитний ризик, надмірність якого призводить до погіршення якості банківських активів, зниження рівня прибутковості, зменшення ринкової вартості банку, негативно позначаючись на фінансовій стійкості.

У результаті дослідження встановлено, що для мінімізації впливу кредитного та інших ризиків на фінансову стійкість необхідно здійснювати комплексне управління, реалізувати яке має система управління ризиками. До неї повинні входити наступні елементи: 1) стратегія, методика оцінки та мінімізації ризиків у банку (методологія); 2) підрозділи, які беруть участь в управлінні ризиками, і сукупно формують інфраструктуру управління ризиком (організація); 3) процес управління ризиками; 4) достовірні та своєчасні потоки інформації.

Важливим напрямком у забезпеченні фінансової стійкості банків є вдосконалення державного регулювання і нагляду за діяльністю банківської системи. Зокрема, щоби підвищити рівень фінансової стійкості банків, необхідно вжити ряд заходів органам державної влади, Національному банку України. Такими заходами слід передбачити внесення змін у банківське законодавство, в нормативні акти НБУ, у порядок моніторингу банківської діяльності з точки зору посилення впливу на комерційні банки з боку НБУ.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичні узагальнення й отримано нові розв'язання наукових проблем щодо управління і забезпечення фінансової стійкості комерційних банків, а також внесено пропозиції щодо перспектив удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю банків в Україні. Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, полягають у наступному.

1. Визначення змісту діяльності комерційних банків дало змогу переконатися в тій важливій ролі, яку вони виконують у системі грошово-кредитних відносин та підвищеній ризикованості їх діяльності. Специфіка розвитку вітчизняної банківської системи, зокрема порівняно короткий період діяльності українських банків, необхідність працювати в умовах підвищеного ризику, відсутність достовірних кредитних історій позичальників, що значно ускладнює механізм кредитних операцій, засвідчили підвищену необхідність банків ефективно управляти фінансовою стійкістю.

2. Системне дослідження підтвердило, що у вітчизняній економічній літературі нема єдиної думки про сутність фінансової стійкості. Зміст концептуальних засад фінансової стійкості комерційного банку полягає у наступному: 1) вихідними поняттями при з'ясуванні сутності фінансової стійкості є “стійкість”, “фінансові ресурси”, “фінансовий стан”; 2) поняття “стійкість” перебуває у взаємозв'язку з такими важливими ознаками банку, як надійність і стабільний розвиток; 3) поняття фінансової стійкості – одна зі складових загальноекономічної стійкості (іншою складовою є організаційна стійкість); 4) на фінансову стійкість впливають зовнішні та внутрішні фактори. Уточнення суті понять “стійкість”, “надійність”, “стабільний розвиток”, “загальноекономічна стійкість”, “фінансова стійкість”, “організаційна стійкість” дало змогу конкретизувати названі дефініції.

3. Управління фінансовою стійкістю комерційних банків передбачає об'єктивне визначення її поточного й бажаного стану, скоординоване управління фінансами банківської установи, вибір таких управлінських рішень, котрі сприяли

б фінансовій стійкості. Це впорядковано та відображено у сформованому цілісному механізмі. Механізм управління фінансовою стійкістю не є статичним утворенням, а постійно перебуває у динамічному розвитку. Необхідно враховувати конкретні економічні умови, в яких функціонує банк, і відповідно до змін в економічному середовищі вносити корективи до механізму управління фінансовою стійкістю. Результативність функціонування механізму управління фінансовою стійкістю банків залежить від ступеня впорядкованості його елементів, їх взаємодії та спрямованості щодо досягнення основної мети – забезпечення фінансової стійкості банку.

4. Системне дослідження підтвердило відсутність у вітчизняній банківській практиці єдиного підходу щодо оцінки фінансової стійкості комерційних банків. Для досягнення об'єктивної оцінки фінансової стійкості банків варто поєднувати два напрямки оцінки: на макроекономічному рівні та на рівні окремого банку. Рекомендаціями щодо забезпечення комплексної оцінки фінансової стійкості банків на макроекономічному рівні є наступні: 1) здійснення відбору критеріїв такої оцінки спільно з банками; 2) забезпечення регулярного розрахунку показників за індикаторами фінансової стабільності (запропонованих МВФ), а також адаптація окремих з них, зважаючи на наявність статистичної бази і структурні особливості національної економіки; 3) доповнення системи показниками оцінки якості банківських зобов'язань; 4) застосовування методів стрес-тестування та опублікування результатів оцінки фінансової стійкості банків країни; 5) створення комітету незалежних експертів для забезпечення об'єктивності та прозорості даних щодо індикаторів фінансової стійкості банківського сектору.

5. Пропозиціями до проведення ефективної оцінки фінансової стійкості банків на мікроекономічному рівні є: 1) формування системи оцінки фінансової стійкості для окремого комерційного банку на такому комплексі показників, який відображав би всі аспекти діяльності банку; 2) забезпечення оцінки фінансової стійкості, що впливає з необхідності не лише кількісного, а й обов'язково якісного аналізу банку, з позиції не оцінки його фінансового стану в даний момент, а динаміки розвитку; 3) проведення аналітичної роботи, спрямованої на вивчення регресійної залежності фінансової стійкості від рівнів вибраних показників, що створюватиме можливість об'єктивно визначити значення кожного з показників і дасть змогу відсікати несуттєві з них.

6. Результати аналізу фінансових показників, які характеризують фінансовий стан банку, засвідчили, що комерційні банки відчувають проблеми з ліквідністю, особливо це стосується короткотермінової ліквідності, й дане явище спостерігається в усіх групах банків. Також показники прибутковості, особливо "середніх" банків, є недостатніми і такими, що не відповідають рекомендованим значенням. Тому, зважаючи на значимість рівня ліквідності та прибутковості у забезпеченні фінансової стійкості, банки мають ними ефективно управляти. Використання на практиці стратегії управління ліквідністю та прибутковістю банку – необхідне і логічно вмотивоване.

7. Для забезпечення фінансової стійкості комерційні банки мають застосовувати прогресивні методи, що спрямовані на підвищення рівня своєї

капіталізації, поліпшення якості активів та фінансового менеджменту, оптимізацію управління активами і зобов'язаннями. Дані методи мають забезпечити такі умови функціонування комерційного банку, за яких його взаємодія з навколишнім середовищем не суперечила б специфіці банку як особливого грошово-кредитного інституту та його ролі в суспільному розвитку.

8. Серед ризиків, що впливають на фінансову стійкість банків, визначено кредитний, операційний, відсотковий, валютний та ризик ліквідності. Мінімізацію впливу даних ризиків на фінансову стійкість необхідно забезпечувати комплексним управлінням, реалізувати яке має на меті система управління ризиками. Для органів державної влади та НБУ базовими напрямками забезпечення розвитку та вдосконалення функціонування систем управління ризиками у вітчизняних банках є: 1) сприяння розвитку фінансового ринку в структурному (збільшення частки фондового ринку) та інфраструктурному (розвиток кредитних бюро, рейтингових агентств) контекстах; 2) вдосконалення нормативної бази щодо регулювання банківських ризиків; 3) стимулювання банків до впровадження комплексних систем ризик-менеджменту, особливо в “найбільших” та “великих” банках. Для комерційних банків: 1) формування оптимальної організаційної структури, яка б органічно охоплювала управління ризиками на всіх етапах банківської діяльності; 2) впровадження у щоденну практику оцінки ризиків математичних і статистичних методів; 3) забезпечення функціонування єдиного відділу ризик-менеджменту і його структурної та фінансової незалежності від підрозділів банку (фронт-офісів та бек-офісів).

9. Основними напрямками вдосконалення державного регулювання і нагляду за діяльністю банківської системи з метою підвищення рівня її фінансової стійкості для органів державної влади є наступні: 1) впорядкування банківського законодавства, доповнення його необхідними законодавчо-нормативними актами, особливо в контексті нової Базельської угоди щодо нормативів достатності капіталу, ризиків, що приймають банки; щодо питань внутрішнього аудиту та внутрішнього контролю; щодо підвищення вимог до професійної здатності та ділової репутації керівництва банку; щодо визначення поняття “фінансова стійкість” та фінансово стійкого банку; 2) підвищення ролі системи страхування депозитів; 3) створення спеціальної організації (комітету) із питань реструктуризації банківських активів при НБУ чи Асоціації українських банків.

10. Для НБУ пріоритетними напрямками оптимізації та підвищення дієвості банківського нагляду є: 1) зосередження уваги в сфері поточного банківського нагляду та подальший розвиток ризик-орієнтованого нагляду з урахуванням нефінансових ризиків; 2) забезпечення розвитку нагляду на консолідованій основі, у т. ч. вдосконалення консолідованої звітності й аналізу ризиків банківських груп і банківських холдингів; 3) вдосконалення нормативної бази шляхом внесення змін у нормативні акти, зокрема: затвердження методичних рекомендацій щодо оцінки фінансової стійкості банків та використання при цьому стандартизованого комплексу фінансових показників; розроблення чітких рекомендацій банкам щодо діяльності у кризових ситуаціях, програм фінансового оздоровлення і стабілізації; 4) внесення змін у порядок моніторингу банківської діяльності з точки зору

посилення на них впливу, зокрема підвищення частоти комплексних інспекцій та оцінки фінансового стану проблемних банків; 5) внесення змін у нормативні показники ризику основних видів банківських операцій, що встановлює НБУ, зокрема щодо кредитних, інвестиційних і валютних операцій; 6) переорієнтація на засоби превентивного контролю банківської діяльності й раннього виявлення та попередження ризиків.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Михайлюк Р. В. Проблеми визначення сутності та ролі банку в сучасній системі грошово-кредитних відносин / Р. В. Михайлюк // Українська наука : минуле, сучасне, майбутнє : зб. наук. праць. – Тернопіль : Екон. думка, 2005. – Вип. 10. – С. 205–212 (0,42 д. а.).
2. Михайлюк Р. В. Теоретичні аспекти поняття стійкості комерційного банку / Р. В. Михайлюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : економіка. – 2006. – Вип. 20. – С. 107–111 (0,46 д. а.).
3. Михайлюк Р. В. Фінансова стійкість комерційного банку : сутність та фактори, що її визначають / Р. В. Михайлюк // Финансы, учет, банки : сб. науч. трудов. – Донецк : ДонНУ, Каштан, 2005. – Вип. 11. – С. 196–201 (0,45 д. а.).
4. Михайлюк Р. В. Концептуальні засади механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків / Р. В. Михайлюк // Світ фінансів. – 2005. – Вип. 3–4 (4–5). – С. 21–32 (0,9 д. а.).
5. Михайлюк Р. В. Раціональна ресурсна база комерційного банку як необхідна умова його фінансової стійкості / Р. В. Михайлюк // Фінансова система України : зб. наук. праць. – Острого : Національний ун-тет “Острозька академія”, 2005. – Вип. 7. – Ч. 2. – С. 215–221 (0,35 д. а.).
6. Михайлюк Р. В. Основні критерії оцінювання фінансової стійкості комерційного банку / Р. В. Михайлюк // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. Т. 17. – Суми : УАБС НБУ, 2006. – С. 224–232 (0,55 д. а.).
7. Михайлюк Р. В. Соціально-економічні аспекти рейтингових методів оцінки комерційних банків / Р. В. Михайлюк // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України : зб. наук. праць. – Тернопіль : Екон. думка, 2005. – Вип. 10 – С. 227–229 (0,33 д. а.).
8. Михайлюк Р. В. Рейтингові оцінки у системі побудови надійного комерційного банку / Р. В. Михайлюк // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2005. – Вип. 3. – С. 82–89 (0,56 д. а.).
9. Михайлюк Р. В. Ліквідність та прибутковість – фактори зміцнення фінансової стійкості комерційного банку / Р. В. Михайлюк // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. – Одеса : ОДЕУ, 2006. – Вип. 24. – С. 135–139 (0,43 д. а.).
10. Михайлюк Р. В. Монетарна політика центрального банку та її вплив на

фінансову стійкість банківської системи країни / Р. В. Михайлюк // Вісник Тернопільського державного економічного університету. – 2006. – Вип. 3. – С. 68–75 (0,52 д. а.).

11. Михайлюк Р. В. Концептуальні аспекти впровадження та розвитку систем ризик-менеджменту у вітчизняних банках / Р. В. Михайлюк // Вісник Львівського університету. Серія економічна : спецвип. наук. зб. – Львів, 2007. – Вип. 37 (2). – С. 113–118 (0,53 д. а.).

В інших виданнях:

1. Михайлюк Р. В. Вплив політичних факторів на фінансову стійкість банківської системи України / Р. В. Михайлюк // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ ст. : зб. тез доповідей ІІІ Міжн. наук.-практ. конференції молодих вчених. – Тернопіль : Екон. думка, 2006. – Ч. 2. – С. 202–204 (0,14 д. а.).

2. Михайлюк Р. В. Проблеми забезпечення фінансової стійкості комерційних банків України в умовах економічної глобалізації / Р. В. Михайлюк // Соціально-економічний розвиток України в умовах глобалізації світової економіки : зб. доповідей ІІІ науково-практичної конференції. – Луцьк : ЛГУ, ПВД “Твердиня”, 2006. – Вип. 2. – С. 68–72 (0,28 д. а.).

3. Михайлюк Р. В. Системи прогнозування оцінки фінансової стійкості банків : зарубіжний досвід та вітчизняні реалії / Р. В. Михайлюк // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ ст. : зб. тез доповідей ІV Міжн. наук.-практ. конференції молодих вчених. – Тернопіль : Екон. думка, 2007. – Ч. 2. – С. 202–205 (0,17 д. а.).

4. Михайлюк Р. В. Підвищення ролі банків у забезпеченні економічного розвитку України / Р. В. Михайлюк // Стан і проблеми трансформації фінансів та економіки регіонів у перехідний період : зб. наук. праць ІІІ Міжн. наук.-практ. конференції [У 2-х ч.] – Чернівці : Букрек, 2005. – Ч. 1. – С. 258–262 (0,23 д. а.).

5. Михайлюк Р. В. Вдосконалення державного регулювання і банківського нагляду як необхідна умова забезпечення фінансової стійкості банків / Р. В. Михайлюк // Становлення і розвиток банківської системи України в умовах ринкових перетворень в економіці. Зб. тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції до 30-и річчя факультету банківського бізнесу ТНЕУ. – Тернопіль: Астон, 2008. – С. 71–72.

АНОТАЦІЯ

Михайлюк Р. В. Механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, 2008.

Дисертація присвячена обґрунтуванню теоретичних засад фінансової стійкості комерційних банків та розробленню методичних основ механізму управління фінансовою стійкістю як форми її практичного забезпечення в сучасних умовах ринкової трансформації.

Визначено роль та зміст діяльності комерційних банків у системі грошово-кредитних відносин. Обґрунтовано концептуальні засади фінансової стійкості комерційного банку. Визначено основи функціонування механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків.

Розглянуто базові характеристики фінансової стійкості комерційного банку. Проаналізовано методи оцінки фінансової стійкості комерційних банків у зарубіжній та вітчизняній банківській практиці. Сформульовано стратегію управління ліквідністю і прибутковістю банку.

Визначено основні методи управління фінансовою стійкістю комерційних банків та перспективи їх вдосконалення у вітчизняній банківській практиці. Обґрунтовано процес взаємозв'язку між банківськими ризиками та фінансовою стійкістю, а також сформовано комплексну систему управління банківськими ризиками. Запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення процесу державного регулювання і банківського нагляду в механізмі управління фінансовою стійкістю комерційних банків.

Ключові слова: фінансова стійкість, організаційна стійкість, ліквідність, прибутковість, механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків, кредитний ризик, банківський нагляд, державне регулювання.

АННОТАЦИЯ

Михайлюк Р. В. Механизм управления финансовой устойчивостью коммерческих банков. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Тернопольский национальный экономический университет, Тернополь, 2008.

Диссертация посвящена исследованию теоретических засад финансовой устойчивости коммерческих банков и разработке методических основ механизма управления финансовой устойчивостью как формы ее практического обеспечения в современных условиях рыночной трансформации.

Определены роль и смысл деятельности коммерческих банков в системе денежно-кредитных отношений. Обоснованы концептуальные основы финансовой устойчивости коммерческого банка. На основе обобщения научных изысканий сформулированы основные подходы к определению финансовой и организационной устойчивости как составных общеэкономической устойчивости коммерческого банка. Определены основы функционирования механизма управления финансовой устойчивостью коммерческих банков. Данный механизм представляет собой целостную систему взаимосвязанных элементов, которые отображают адекватные действия банковского менеджмента по управлению финансовой устойчивостью коммерческого банка.

Рассмотрены базовые характеристики финансовой устойчивости коммерческого банка, в перечне которых: уровень капитализации; качество активов; качество обязательств; уровень платежеспособности и ликвидности; уровень прибыльности; качество управления капиталом, активами, обязательствами, прибыльностью, платежеспособностью и ликвидностью; уровень

чувствительности банка к рискам и качество управления ими. Проанализировано методы оценки финансовой устойчивости коммерческих банков в зарубежной и отечественной банковской практике. Для достижения объективной оценки финансовой устойчивости банков в отечественной практике предложено осуществлять оценку на макро- и микроэкономическом уровне.

Сформулировано стратегию управления ликвидностью и прибыльностью банка, которая представляет процесс реализации последовательных действий, а также заранее подготовленных мер, обеспечивающих надлежащий уровень ликвидности и прибыльности независимо от внешних или внутренних изменений. Определены основные методы управления финансовой устойчивости коммерческого банка и перспективы их совершенствования в отечественной практике. Обосновано процесс взаимосвязи между банковскими рисками, а также сформулировано комплексную систему управления банковскими рисками. Предложено практические рекомендации по совершенствованию процесса государственного регулирования и банковского надзора в механизме управления финансовой устойчивостью коммерческих банков.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, организационная устойчивость, ликвидность, прибыльность, механизм управления финансовой устойчивостью коммерческого банка, кредитный риск, банковский надзор, государственное регулирование.

ANNOTATION

Mykhailyuk R. V. Management Mechanism of Financial Stability of Commercial Banks. – Manuscript.

Thesis for a candidate's degree. Specialty 08.00.08. – Money, finances and credit. – Ternopil National Economic University, Ternopil, 2008.

The thesis deals with theoretical aspects of financial stability of banks as well as with methodological bases of the management mechanism of financial stability as a form of its practical providing in modern conditions of the transitional economy.

The work determines the core of commercial banks activity in the system of money-credit relations. The author substantiates conceptual aspects of the financial stability.

The dissertation also presents the factors that determine the stability. The author analyses evaluation methods of the stability in native and foreign practices. Furthermore the work presents the strategy of liquidity and profitability management at a bank.

Moreover the author defines the basic methods of the management of financial stability as well as analyses perspectives of their improvement. The research work introduces the grounded problems concerning the process of correlation between bank risks and bank stability. The complex system of bank risks management is formed and presented in the work. The author proposes some practical recommendations concerning improvement processes of state regulation and bank control in the mechanism of financial stability management of commercial banks.

Key words: financial stability, organizational stability, liquidity, profitability, management mechanism of financial stability of commercial banks, credit risk, bank supervision, state regulation.